

Valtioneuvoston periaatepäätös liikenteen automaation edistämisestä

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on kirjattu tavoitteeksi, että Suomi tunnetaan teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijänä. Lisäksi hallitusohjelmassa linjataan muun muassa säädösympäristön kehittämisestä digitalisaation edistämiseksi, toimialojen kasvuhakuisuuden vauhdittamisesta sekä liikenteen digitalisaation, palveluistumisen ja yhteiskäytön mahdollisuuksien täysimittaisesta käyttämisestä järjestelmän kehittämiseksi, päästöjen vähentämiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi. Liikenteen automaation periaatepäätöksen linjaukset ja toimenpiteet toteuttavat erityisesti edellä mainittuja hallitusohjelman painopisteitä.

Keskeisimmät linjaukset

Liikenteen automaatio on olennainen osa tulevaisuuden toimivaa liikennejärjestelmää. Periaatepäätöksen tavoitteena on tukea automaatiokehitystä Suomessa ja varmistaa, että lainsäädäntö mahdollistaa liikenteen automaation ja sitä kautta saatavat hyödyt: turvallisempaa, tehokkaampaa ja kestävämpää liikennettä.

Periaatepäätös liikenteen automaation edistämisestä koskee kaikkia liikennemuotoja, ja sisältää kaikille yhteiset linjaukset, toimenpiteet sekä tärkeimmät liikennemuotokohtaiset toimet. Kaikkia liikennemuotoja koskevat poikkileikkaavat linjaukset ovat automaation kehittäminen ja hyödyntäminen ihmiskeskeisesti, tiedon vaihtamisen tehostaminen sekä sääntelyn kokonaisvaltainen kehittäminen. Näistä on jalostettu seuraavat toimenpidekokonaisuudet, joilla edistetään liikenteen automaatiokehitystä Suomessa: 1) sääntelyn ja 2) fyysisen sekä 3) digitaalisen infrastruktuurin kehittäminen, 4) tiedon hyödyntäminen sekä 5) kokeilujen ja testaamisen lisääminen. Lisäksi huomiota kiinnitetään seuraaville kehitysvaiheille keskeisten 6) osaamisen ja 7) vaikutusten arvioinnin kehittämiseen.

Periaatepäätöksen toimenpiteet on laadittu siten, että ne ovat ajankohtaisia jo lähitulevaisuudessa, ja niiden toteuttaminen on syytä aloittaa välittömästi. Pääpaino on tulevaisuuteen varautumisessa suunnittelun, tutkimuksen, kokeilujen ja pilotointien avulla. Esimerkiksi suuret panostukset fyysisen infrastruktuurin kehittämiseen eivät toistaiseksi ole ajankohtaisia. Mahdollistavan sääntelyn valmistelu on osittain jo käynnistynyt, ja kansainvälinen vaikuttaminen on aktiivista. Kansallinen yhteistyö on jo nykyisellään varsin toimivaa, mutta sen rakenteita on silti syytä kehittää. Periaatepäätöksessä on lisäksi painotettu liikenneturvallisuus- ja kyberturvallisuusnäkökulmia kaikissa liikennemuodoissa.

Periaatepäätöksen vaikutukset

Liikenteen automaation periaatepäätöksen toimenpiteiden avulla voidaan saavuttaa monia yhteiskunnallisia hyötyjä, kuten parantunutta liikenneturvallisuutta, vähentyneitä päästöjä sekä parempia palveluita. Positiivinen kehitys ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii tuekseen muun muassa sääntelyä, kokeilumahdollisuuksia ja kehittyneempää vaikutusten arviointia.

Automaatiokehitykseen panostamalla voidaan luoda edellytyksiä suomalaisten toimijoiden innovaatioille ja lisätä yritysten viennin mahdollisuuksia. Toiminta- ja säädösympäristön kehittämällä ja muilla tukitoimilla luodaan pohjaa kasvulle ja kansainväliselle kilpailukyvyille. Automaatiokehitys tukee myös kestävyystavoitteiden saavuttamista. Liikenteen sujuvuus, reittien ja logistiikkaketjujen optimointi sekä reaaliaikainen liikenteenohjaus tehostuvat tiedon hyödyntämisen ja automaatiokehityksen myötä, mikä tukee päästövähennystavoitteiden saavuttamista. Automaatio voi lisätä myös kestävien liikkumisen palveluiden valikoimaa.

Liikenteen automaation lainsäädäntö- ja toimenpidesuunnitelman valmistelun yhteydessä käynnistettiin työ automaatiovaikutusten arvioinnin kehittämiseksi. Vaikutusten arviointia on tarpeen kehittää, jotta automaatiokehityksen vaikutuksia pystyttäisiin mittaamaan määrällisesti ja tunnistamaan automaatiota tukevien toimien osuus monien kehityskulkujen yhteisvaikutuksesta. Ympäristövaikutukset sekä muut yhteiskunnalliset vaikutukset tulee huomioida vaikutusten arvioinnin kehittämisessä.

Periaatepäätöksen toimia toteutetaan valtion budjettiraamien sekä olemassa olevien määrärahojen puitteissa. Määrärahalisäyksistä tai muita budjettivaikutuksia vaativista toimenpiteistä päätetään erikseen valtiontalouden kehyksissä ja vuosittaisissa talousarvioissa.

Periaatepäätöksen kokeiluja ja pilotteja koskeville toimenpiteille on tehty Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (Liikenne 12) yhteensä 76,5 miljoonan euron varaus. Lisäksi Liikenne 12 -suunnitelman vesiväylien korjauksiin, tiedon hyödyntämiseen ja rautatieliikenteen Digirata-hankkeeseen tehdyt rahoitusvaraukset tukevat automaatio-suunnitelman toimenpiteiden toteuttamista. Digirata-hankkeelle haetaan myös rahoitusta EU:n elpymis- ja palautumistukiväline RRF:stä. Käynnissä on useita liikennemuotokohtaisia automaatiokehitystä tukevia hankkeita, joiden rahoitus toteutuu muista lähteistä, kuten Business Finlandin rahoitusinstrumenteista.

Periaatepäätöksellä on vähäisiä suoria vaikutuksia viranomaisten toimintaan tai vastuisiin. Keskeisimmät tehtävät ovat liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla Liikenne- ja viestintävirastolla, jonka resurssivaje voi hankaloittaa osan toimenpiteistä toteutumista.

Periaatepäätöksen valmisteluprosessi

Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti 8.10.2019 hankkeen kaikki liikennemuodot kattavan liikenteen automaation toimenpide- ja lainsäädäntösuunnitelman valmistelemiseksi. Periaatepäätös linjaa keskeiset liikenteen automaation tähänhetkiseen kehitysvaiheeseen liittyvät linjaukset ja toimenpiteet, joilla tuetaan turvallista, kestävästä ja tehokasta liikenteen automaatiokehitystä.

Liikenteen automaatiota koskeva periaatepäätös tukee useita poikkihallinnollisia valtioneuvoston hankkeita. Liikenne- ja viestintäministeriön vastuulla olevista hankkeista liikenteen automaation periaatepäätöksessä asetetut tavoitteet toteuttavat valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa vuosille 2021-2032 (Liikenne 12), fossiilittoman liikenteen tiekarttaa, MAL-sopimusten kirjauksia, logistiikan digitalisaatiostrategiaa, liikennealan kestävä kasvun ohjelmaa sekä ICT-alan ilmasto- ja ympäristöstrategiaa.

Liikenteen automaation lainsäädäntö ja -avaintoimenpidesuunnitelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä alan sidosryhmien kanssa. Suunnitelman arviomuistio oli lausunnoilla 16.1.-17.2.2020 ja suunnitelmaluonnos 2.12.2020-15.1.2021. Valmistelun tueksi on pidetty useita työryhmiä ja keskustelutilaisuuksia. Periaatepäätös liikenteen automaatiosta on valmisteltu suunnitelman pohjalta, ja ne on tarkoitus julkaista mahdollisimman samanaikaisesti. Periaatepäätös oli lausuntokierroksella 4.5.-28.5.2021.

Periaatepäätöksen toimeenpano ja seuranta

Liikenteen automaation periaatepäätöksen toimeenpano edellyttää vuositasolla tehtävien tarkempien suunnitelmien tekemistä. Periaatepäätöksen vaikuttavuutta tullaan mittamaan ja toimenpiteiden toteutumisesta raportoidaan. Liikenteen automaation lainsäädäntö- ja avaintoimenpidesuunnitelma sisältää toimenpiteen liikenteen automaation vaikutusarvioinnin ja sitä tukevan mittariston kehittämisestä osana Liikenne 12 –suunnitelman vaikutusarviointien kehittämistyötä.

Esitys

Edellä olevan perusteella esitetään, että valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen liikenteen automaation edistämisestä.

Esittelijä

Lainsäädäntöneuvos Kirsi Miettinen, liikenne- ja viestintäministeriö